

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
КАБИНЕТ НА ГУВЕРНЕРОТ

МЕЃУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА НА ТЕМА:
„КОНКУРЕНТНОСТА НА ЗЕМЈИТЕ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА И
ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ПАТОТ КОН ЕУ“ ОРГАНИЗИРАНА ОД
НАРОДНАТА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

**ВОВЕДНО ИЗЛАГАЊЕ
НА М-Р ПЕТАР ГОШЕВ, ГУВЕРНЕР НА НАРОДНАТА
БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Скопје, 30.05.2008 година, Хотел „Холидеј ин“

Почитувани гости, пријатели,

Ви посакувам топло добредојде на Конференцијата на Народната банка на Република Македонија за **Конкурентноста на земјите на Југоисточна Европа и предизвиците на патиот кон ЕУ**. Како и неколкуте конференции и работилници организирани од нашата банка во последните години, и оваа има цел да развие дискусија за многу значајна тема за земјите во транзиција коишто се стремат кон нивото на доход на земјите-членки на ЕУ. Иако реалната конвергенција не е директно во фокусот на интересот на монетарните власти, сепак, нераскинливата врска меѓу номиналната и реалната конвергенција ја прави оваа тема исклучително важна и од аспект на монетарната политика. Затоа, на оваа конференција ќе се потрудиме уште еднаш да ги анализираме достигнувањата на новите земји-членки на ЕУ, особено нивното искуство, нивните успеси, но и неуспеси во врска со конкурентноста на нивните економии на патот кон членство во ЕУ и ЕМУ. Убеден сум дека земјите од Југоисточна Европа, односно земјите-кандидати за членство и потенцијалните кандидати, ќе имаат можност да ги збогатат своите сознанија за тоа што треба да направат, а што да избегнат на патот кон ЕУ. Истовремено, ќе ги споделиме и искуствата за предизвиците со кои се соочуваат земјите од Југоисточна Европа на патот кон реалната конвергенција.

Трансформацијата на земјите на Централна и Источна Европа и нивното зачленување во ЕУ е еден од настаните коишто ќе остават голем белег во човековата историја. Никогаш порано, толку многу земји и толку многу луѓе не направиле толку многу промени за толку краток период. Во текот на деведесетите години, бевме сведоци на темелно реорганизирање цели системи и институции, спроведување структурни реформи, но и на воспоставување нов начин на живеење и размислување. Она што е особено значајно за нас овде е дека овие промени се случуваа паралелно со остварувањето висок **пораст на доходот** и на стандардот на живеење воопшто. Иако БДП по глава на жител не е совршен показател за големината на промените, сепак споредбата на овој показател на

почетокот на транзицијата и сега покажува јасна слика на напредокот. Така, во 1993 година, групата десет нови земји-членки на ЕУ имаше БДП по глава на жител којшто беше 37,2% од нивото на еврозоната, а во 2007 година, показателот достигна вредност од 56,4%.¹ Секако, сите транзициски земји не се движеа со истата брзина и не го достигнаа истото ниво на доход. Меѓу оваа група земји, најбргу се движеа трите балтички земји, чијшто БДП по глава на жител достигна 56,8% од просечното ниво во еврозоната во 2007 година (наспроти 28,2% во 1993 година). Иако процесот на раст на доходот е присутен и во Југоисточна Европа, сепак тој е со позабавена динамика. Имено, за периодот од 1996 до 2007 година, е постигнато приближување кон доходот по глава на жител во земјите на еврозоната за 8,2 процентни поени (од 20,8 на 28,9%)². Она што е јасно од ваквите споредби е дека напредокот е видлив, но и дека уште многу останува да се направи за да се достигне нивото на старите земји-членки на ЕУ.

Зошто брзината на реалната конвергенција на новите земји-членки на ЕУ и на земјите-кандидати и потенцијални кандидати е различна е едно од често дискутираните прашања. Поаѓајќи од класичната теорија на растот, доходот во основа зависи од факторите на производство и од технолошкиот развој, што значи дека причините за разликите треба да се бараат кај овие фактори. Истражувањата покажуваат дека најголем придонес за растот на доходот и кај двете групи земји има, генерално, т.н. „вкупна продуктивност на факторите за производство“, односно подобрувањата коишто не можат да се припишат ниту на капиталот, ниту на работната сила, туку на специфични организациски, технолошки и институционални промени кои доведоа до раст на продуктивноста и на БДП. Притоа, кај новите земји-членки на ЕУ во последните неколку години се забележува тренд на позитивно влијание и на работната сила кон економскиот раст, додека кај земјите од Југоисточна Европа овој

¹ Извор: IMF World Economic Outlook Database, April 2008 и калкулации во НБРМ. Показателот е непондериран просек од БДП по глава на жител на овие земји. Показателите се според паритетот на куповна моќ.

² Извор: IMF World Economic Outlook Database, April 2008 и калкулации во НБРМ. Показателот за Југоисточна Европа е непондериран просек од БДП по глава на жител на Македонија, Албанија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Србија (од 2000). Показателите се според паритетот на куповна моќ.

придонес сè уште е главно негативен³. Структурните и институционалните реформи, исто така, имаа клучно влијание врз забрзаниот пораст на продуктивноста. Транзициските показатели на ЕБРД, коишто обично се користат за оценка на реформите, укажуваат дека новите земји-членки веќе го достигнале нивото на развиените земји на полињата на приватизацијата, ценовната либерализација, трговскиот и девизниот систем (иако сè уште заостануваат во однос на реструктурирањето на претпријатијата, заштитата на конкуренцијата, банкарската реформа и либерализацијата на каматните стапки и финансиските пазари и институции, како и севкупната инфраструктура)⁴. Од друга страна, овие показатели јасно покажуваат дека земјите од Југоисточна Европа, значително заостануваат во реформите на сите овие полиња, освен на полето на либерализацијата на цените и до одреден степен на полето на трговскиот и девизниот систем.

Процесот на забрзан пораст на доходот, односно процесот на реална конвергенција, исто така, го поттикнува и процесот на номинална конвергенција. Номиналната конвергенција, за која ние, претставниците од централните банки, најмногу зборуваме, се состои главно во конвергенцијата на ценовните нивоа, но и на каматните стапки и буџетските дефицити кон нивоата во ЕУ. Како емпириски факт, растот на релативниот индекс на потрошувачки цени обично се движи заедно со растот на релативниот БДП, тренд на кој не остана имуна ниту Европа којашто е во брз подем. Така, индексот на потрошувачките цени во новите земји-членки на ЕУ, во однос на нивото на ЕУ-15 во 1995 година, се движеше од 29,2% во Литванија, до 44,9% во Полска. Во 2006 година, овој показател се движеше од 42,7% во Бугарија, до 71,8% во Словенија, што јасно укажува на брза ценовна конвергенција во овие земји⁵.

Очигледно е дека **паралелните процеси на реална и номинална конвергенција на земјите во транзиција поставуваат бројни предизвици за**

³ M. Morgese Borys, E.K. Polgar and A. Zlate, "Real Convergence in Central, Eastern and South-eastern Europe", Background paper prepared for the Economic Conference on Central, Eastern and South-eastern Europe, 1-2 October 2007, European Central Bank, Frankfurt am Main.

⁴ Извор: EBRD Transition Report 2007: November update.

носителите на економската политика воопшто, а особено за носителите на монетарната политика. Процесот на реална конвергенција, преку повеќе канали создава инфлаторни притисоци, отежнувајќи го исполнувањето на еден од мастришките критериуми за влез во монетарната унија, а исто така, повисоката инфлација предизвикува негативни ефекти врз конкурентноста на домашната економија. **Баласа-Семјуелсоновиот** ефект е еден од најчесто споменуваните канали преку кои реалната конвергенција води кон повисоки стапки на инфлација. Согласно со овој концепт, повисокиот пораст на продуктивноста во секторот на разменливи добра, во однос на неразменливите добра на една земја, ќе доведе до остварување позитивен инфлациски диференцијал и ќе предизвика реална апрецијација - преку порастот на цените на неразменливите добра утврдени на пазарот.⁶ Иако постојат определени дилеми за неговото значење, повеќето проценки укажуваат на тоа дека придонесот на овој ефект се движи меѓу 1 и 3 процентни поени од инфлацијата мерена според индексот на потрошувачки цени. Затоа, за земјите со режим на фиксен девизен курс, како што беше случај со речиси сите транзициски земји на почетокот на транзицијата и како што е случај со неколку од нив и сега, повисоката инфлација, директно, доведува до апрецијација на реалниот ефективен девизен курс. Но, и земјите со режим на флексибилен девизен курс, исто така, се соочуваат со тешкотии. Бидејќи тие дозволуваат флукуации на девизниот курс (вообичаено станува збор за земји коишто ја таргетираат инфлацијата), ефектот се одразува, прво, во повисок номинален девизен курс и, потоа, во апрецијација на реалниот ефективен девизен курс.

Покрај ефектот на Баласа-Семјуелсон, како ефект на страната на понудата, исто така, постоеја фактори на **страната на побарувачката** коишто придонесуваа за повисока инфлација во овие земји во текот на транзицијата. Како што се зголемуваат продуктивноста и доходот, луѓето почнуваат да трошат релативно повеќе на неразменливи добра и на услуги, коишто обично се сметаат за полуксузни и затоа се поскапи. Она

⁵ Извор: ЕУРОСТАТ, калкулации во НБРМ.

⁶ Јане Боѓоев, Сулџанија Бојцева Терзијан, Балázs Ážerpi, Магдалена Пејировска, "Real exchange rate dynamics in Macedonia: Old wisdoms and new insights", <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers>.

што е исто така значајно е дека имаше огромни подобрувања на квалитетот на производите и услугите, што исто така придонесуваше за пораст на цените. Покрај ова, бидејќи овие земји воспоставуваа функционални пазарни економии, тие исто така беа обврзани да овозможат пазарно, а не административно утврдување на цените. Со оглед на тоа што цените претходно вештачки се оддржуваа на ниско ниво, промените предизвикаа дополнителни инфлаторни притисоци. Спроведувањето на структурните реформи, коишто се предуслов за реална конвергенција, исто така создадоа притисоци врз фискалната политика, односно врз буџетскиот дефицит и, следствено, врз инфлацијата. Дел од трошоците за економските реформи се финансираат преку претпристапните фондови на ЕУ чиешто користење, иако не значи директно зголемување на буџетскиот дефицит и загрозување на еден од номиналните мастриски критериуми, сепак може да има значаен ликвидносен ефект создавајќи инфлаторни притисоци.

Комбинираниот ефект на овие фактори на страната на понудата и на страната на побарувачката се гледа во релативно високата инфлација во овие земји, којашто во периодот 1993-2007 година, во земјите од Централна и Источна Европа, просечно, годишно, се движеше од 6% во Чешка, до 38,6% во Литванија. (Во Југоисточна Европа, како и Бугарија и Романија, до средината на 90-тите имаше чести случаи на исклучително висока инфлација. Во оваа група, во периодот 1998-2007 година, просечната годишна стапка на инфлација се движеше од 2,1% во Македонија до 31,1% во Србија.)⁷ Ваквите движења **придонесуваа за апрецијација на реалниот девизен курс, којашто беше особено нагласена кај новите земји-членки. Така, во периодот 1994-2006 година, кумулативната апрецијација на реалниот ефективен девизен курс се движеше од 8% во Словенија, до 105,9% во Литванија**⁸. Економската теорија нуди аргументи дека апрецијацијата на реалниот девизен курс не е опасна сè додека таа ги одразува промените на рамнотежниот девизен

⁷ Извор: IMF World Economic Outlook Database, April 2008.

⁸ Извор: ЕУРОСТАТ. За земјите од Југоисточна Европа, податоци има само за Хрватска и Македонија, и тоа од IMF International Financial Statistics. Кумулативно, во Хрватска во овој период, имаше реална апрецијација од 9,1%, додека во Македонија имаше реална депрецијација од 18,2%.

курс. Сепак, носителите на политиките во овие земји, особено во последните неколку години, не се потпираат целосно на овие теоретски дискусии, односно сметаат дека реалната апрецијација е само приближување кон рамнотежата. Она што тие го гледаат во своите земји се знаци на прегревање на економијата и на губење на конкурентноста, што ги продлабочува надворешните дебаланси. На почетокот на транзицијата, дефицитите на тековната сметка беа разбирливи и не беа премногу загрижувачки, бидејќи овие земји увезуваа технологија и претходно недостапни добра. Сепак, големината на дефицитите во последните неколку години, го надминува нивото што вообичаено се смета за одржливо. Така, дефицитот на тековната сметка во новите земји-членки, во периодот 1996-2005 година, изнесуваше просечно, од 5 до 7,7% од БДП, но во последните две години достигна 10,1% и 11,3% од БДП. Просечниот дефицит на тековната сметка во земјите од Југоисточна Европа, во истиот период, е уште повисок и се проценува дека во 2007 година ќе достигне 16,3%⁹. Иако се предвидува дека во некои од земјите тие ќе се намалат, сепак за најголемиот број земји тие и натаму остануваат причина за загриженост. Покрај трговскиот дефицит, којшто заради намалувањето на конкурентноста, како и заради повисоката потрошувачка е еден од главните причинители на дефицитите на тековната сметка, некои од овие земји забележуваат и дефицити на билансот на доход, коишто главно ја одразуваат репатријацијата на доходот од странските директни инвестиции.

Секако, таквите високи дефицити на тековната сметка не би биле можни доколку не беа големите и постојани **капитални приливи** во транзициските земји, главно во вид на странски директни инвестиции, но и на портфолио и други видови инвестиции. На пример, во периодот 1989-2007 година, вкупните странски директни инвестиции изнесуваа околу 3.600 долари по глава на жител во новите земји-членки на ЕУ и околу 2.000 долари по глава на жител во земјите на Југоисточна Европа¹⁰. Повторно, во првите години на транзицијата, капиталните приливи

⁹ Извор: EBRD Transition report 2007: November update и пресметки во НБРМ. Податоците за 2007 се проценки.

¹⁰ Извор: EBRD Transition report 2007: November update; Пресметки во НБРМ. Податоците за 2007 се проценки.

деловно го супституираа недоволното штедење во овие земји, поттикнувајќи инвестиции коишто го овозможиле неопходниот трансфер на технологија и забрзан пораст на производството. Сепак, постои загриженост дека, во последните неколку години, а особено во земјите со фиксен девизен курс, капиталните приливи опасно ја зголемуваат домашната побарувачка, зголемувајќи го понатаму притисокот врз инфлацијата и растот на увозот.

За недоволните надворешни позиции на земјите во транзиција, свој придонес има и брзиот кредитен раст, којшто се должи на растот на доходот, зголеменото присуство на странски капитал и конкуренцијата во банкарскиот сектор, а во некои случаи и на негативните реални каматни стапки. Повторно, стапките на раст на кредитите се речиси без преседан и, во 2007 година, достигнаа околу 60% на годишно ниво во Бугарија, Романија и 40,6% во Литванија¹¹. Имајќи ја предвид претходно потиснатата потрошувачка, процесот на кредитен раст беше разбирлив и пожелен за економскиот раст. Сепак, стапките на раст го зголемуваат притисокот врз побарувачката во овие земји, и во комбинација со другите фактори, придонесуваат кон растот на инфлацијата, растот на увозот и понатамошното влошување на тековната сметка.

Почитувани гости,

Во овие моменти, овие движења поставуваат два главни предизвици за носителите на политиките во транзициските земји, еден на краток рок и еден на подолг рок.

Предизвикот на краток рок е *како да се намали опасноста од високите дефицити на тековната сметка коишто можат да доведат до поширока финансиска криза, комбинирана со валутна криза во земјите со фиксни девизни курсеви и валутни одбори*. И економската теорија, и економската историја се јасни дека сегашните околности не се поволни за овие земји. Дефицитите на тековната сметка, коишто се во

пораств, не се одржливи и не можат да траат бесконечно. Што повеќе се зголемуваат, толку поголем станува притисокот за реална депрецијација, како начин за враќање на конкурентноста. Секако, ова може да биде малку полесно за земјите со флексибилни девизни курсеви, коишто ова можат да го постигнат со номинална депрецијација (притоа ризикувајќи да се соочат со пораст на инфлацијата). Земјите, пак, со фиксен девизен курс се понекогаш присилени да го напуштат нивниот режим на девизен курс, бидејќи тие, на краток рок, немаат друг начин за излез од реалната преценетост на нивните валути. Друг ризик на краток рок може да биде ширењето на финансиската криза од странство, којашто би се комбинирала со слабостите и така би предизвикала брзи финансиски и економски тешкотии во овие земји.

Предизвиците на долг рок за транзициските земји се однесуваат на тоа ***како да се осигураат истовремено одржување и на конкурентноста и на номиналната конвергенција***. Она што следи за земјите-членки е секако добивањето членство во ЕМУ и сите тие се согласуваат дека стабилноста и можностите на единствената валута се нивна цел. Додека постигнувањето на оваа цел изгледаше полесно пред неколку години, перспективите се, до одреден степен, влошени по последните движења. Имено, рекордно високите цени на нафтата и високите цени на храната дополнително ги зголемија инфлацииските притисоци во овие земји. Високата инфлација во повеќето транзициски земји ги прави некомпатибилни со првиот од четирите мастриски критериуми. Она што е уште полошо, предвидувањата за следните неколку години за повеќето земји, имајќи ги предвид глобалните движења и ризици, покажуваат дека тие најверојатно нема да го исполнат критериумот за инфлацијата. Ова е особено загрижувачко за земјите со фиксен девизен курс или валутен одбор, коишто ја немаат флексибилноста на курсот како инструмент за справување со инфлацијата.

Кај критериумот за девизниот курс, поголеми проблеми би имале земјите со флексибилен девизен курс, особено ако продолжат досегашните движења и ако се задржи приливот на капитал во овие земји, зголемувајќи го притисокот за номинална апрецијација. Што се однесува

¹¹ Извор: EBRD Transition report 2007: November update. Податоците за 2007 се проценки.

до критериумите за буџетскиот дефицит и каматните стапки, под претпоставка за задржување, односно зајакнување на фискалната дисциплина во овие земји, се оценува дека кај нив ќе има релативно помалку проблеми во исполнувањето на мадришките критериуми.

Сепак, мадришките критериуми не се недостижни. Овие земји не се предаваат и се подготвени да ги зголемат напорите за да ги постигнат нивните цели. Иако изгледа дека повеќето транзициски земји малку го одложуваат своето зачленување во еврозоната поради спомнатите причини, имаме и две особено успешни приказни во рамки на транзициските економии. Веќе ја имаме Словенија, којашто е втора година во еврозоната. Покрај тоа, Словачка доби позитивно мислење за исполнување на критериумите од страна на Европската комисија и се подготвува да го усвои еврото на почетокот на идната година.

Исклучителниот успех на земјите од Централна и Источна Европа, коишто се зачленија во ЕУ по целосната трансформација и рапидниот раст на стандардот на живеење, несомнено носи многу препораки и лекции за земјите од Југоисточна Европа. Овие земји имаат слични и, можеби, и понапредни стартни позиции отколку другите земји во транзиција, но Југоисточна Европа сега заостанува многу во поглед на напредокот кон ЕУ. Но, треба да имаме предвид дека политичката нестабилност и воените конфликти во регионот имаат големо значење за побавната економска трансформација и реформи. За среќа, сведоци сме на тоа дека во последниов период се зголемува политичката поддршка и определбата за спроведување на сите неопходни економски реформи за приближување кон ЕУ.

Како што и претходно спомнав, анализата на економските движења во регионот на **Југоисточна Европа** упатува на неколку значајни разлики од земјите на Централна и Источна Европа. Југоисточна Европа има многу побавно темпо на спроведување на реформите и пониски стапки на раст. Поврзано со ова, капиталните приливи во регионот беа многу помали и покажуваат многу поголема разлика меѓу земјите, движејќи се од 834 долари по глава на жител во Албанија, до 3.932 долари по глава на

жител во Хрватска, збирно, во периодот 1989-2007 година¹². Кредитната експанзија е висока, но сè уште не ги достигнала стапките и траењето на експанзијата карактеристични за поразвиените транзициски земји. Следствено на ова, забележани се помали притисоци од страната на побарувачката, како и споредбено пониска инфлација отколку во другите земји, иако инфлацијата расте во последниот период. Режимите на девизен курс во регионот се различни и се движат од валутен одбор во Босна и Херцеговина, до речиси слободно флукутирачки курс во рамки на таргетирањето на инфлацијата во Србија. Она што е заедничко е дека, во текот на процесот на транзиција, сите овие земји посветуваа особено внимание на нивните режими на девизен курс и, главно, користеа фиксни девизни курсеви, што ја одразува нивната висока трговска отвореност и нивните напори да воспостават цврста монетарна власт.

Без оглед на нивниот режим на девизен курс, и кај нив имаше значајна апрецијација на реалниот девизен курс, иако можеби малку пониска во споредба со новите земји-членки на ЕУ. Како резултат на ова, овие земји исто така имаа влошување на конкурентноста. Ова може јасно да се види во движењето на нивните дефицити на тековната сметка, коишто се значителни во сите овие земји. На пример, се проценува дека дефицитот на тековната сметка во 2007 година се движи од 3,1% на БДП во Македонија до 36,2% од БДП во Црна Гора¹³. Притоа, во земјите од Југоисточна Европа постојат два одделни вида структура на билансот на плаќања. Првата е конвенционалната структура, каде што дефицитот на тековната сметка се покрива главно со странски директни и портфолио-инвестиции (на пример, платниот биланс на Хрватска). Од друга страна, вториот вид се состои од високи трговски дефицити, коишто се покриваат многу повеќе од дознаки однадвор, отколку од странски инвестиции (на пример, платниот биланс на Македонија и на Албанија). Сепак, независно од изворите за финансирање, останува прашањето за одржливоста на овие високи тековни дефицити.

¹² Извор: EBRD Transition report 2007: November update. Податоците се однесуваат на странските директни инвестиции. Податоците за 2007 се проценки.

¹³ EBRD Transition report 2007: November update.

Во однос на економската историја, Македонија, и покрај тоа што во одредени домени претставуваше пионер во спроведувањето на реформите во Југоисточна Европа, сепак под влијание на негативните надворешни и домашни шокови забележа релативно ниска стапка на раст на економијата од 2,7%, во просек (1997-2007 година), што доведе до релативно ниско ниво на реална конвергенција од 25,7% во однос на БДП по глава на жител во еврозоната во 2007 година (наспроти 23,6% во 1996 година). Прифаќањето на девизниот курс како сидро за инфлациските очекувања, до сега, се покажа ефикасно, предизвикувајќи ниски и стабилни стапки на инфлација. Високата увозна зависност и релативно бавното спроведување на структурните реформи во насока на зголемување на извозниот капацитет придонесоа за одржување на висок трговски дефицит, главно финансиран од високите приватни трансфери.

Сепак, процесот на транзиција во Македонија е специфичен поради релативно побавниот процес на реална конвергенција и остварувањето на **постојана реална депрецијација на македонскиот денар**. Имено, според некои истражувања¹⁴, е утврдено отсуство на ефектот на Баласа-Семјуелсон во Македонија, односно продуктивноста во секторот на разменливи добра во однос на странските партнери расте со релативно пониски стапки. Ова беше пред сè резултат на отсуството на големи странски компании и губењето на значајни странски пазари, особено по осамостојувањето. Во вакви услови, единствен начин за задржување на конкурентноста на македонските производители беше специјализацијата и извозот на производи со понизок квалитет. Ваквите движења не предизвикаа инфлациски притисоци, што доведе до отсуство на остварување реална апрецијација, каква што беше забележана во останатите транзициски земји.

Во последните неколку години, Македонија со забрзано темпо се приближува кон понапредните транзициски економии. Неколку години по ред остваруваме позитивни и стабилни стапки на раст, а во 2007 година остваривме највисока стапка на раст на БДП од осамостојувањето, од

¹⁴ Loko B. and Tuladhar A. (2005), "Labor Productivity and Real Exchange Rate: The Balassa-Samuelson Disconnect in the former Yugoslav Republic of Macedonia" IMF Working Paper No. 113 и Jane Bogoev, Sultanija Bojceva Terzijan, Balázs Égert, Magdalena Petrovska, "Real exchange rate dynamics in Macedonia: Old wisdoms and new insights", <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers>

5,1%. Иако можеби стапките на пораст на економската активност се пониски од оние во балтичките земји, па и од некои од земјите во регионот, сепак ова е сигурен знак за забрзување на процесот на реална конвергенција. Ваквиот процес е поддржан од остварените странски директни и портфолио-инвестиции (6,3% од БДП во 2007 година) и од забрзаната кредитна експанзија, со остварена годишна стапка на раст од 39% во 2007 година. Во однос на номиналната конвергенција, Македонија се соочува со предизвици коишто се заеднички за најголем дел од земјите во регионот и пошироко. Имено, од последниот квартал на 2007 година е забележано забрзување на домашната стапка на инфлација, коешто во најголем дел, е условено од глобалниот раст на цените на храната и енергијата. Оттука, неизвесноста околу движењето на овие цени, како и очекувањата за притисоци поттикнати од процесот на реална конвергенција се главните предизвици пред монетарната политика на среден рок.

Почитувани гости,

Со моето воведно излагање се надевам дека идентификував прашања коишто се од голем интерес за носителите на економските политики во земјите на транзиција, а за кои очекувам да бидат подетално елаборирани од учесниците на Конференцијата. Денес, со нас имаме гости со искуство во различни полиња на економијата. Имаме презентери од институциите на ЕУ, од старите и од новите поразвиени земји-членки на ЕУ, како и од земјите од Југоисточна Европа, кои се определени да работат напорно на евроинтеграциите. Се надевам дека ќе можеме да го споделиме искуството на постоечките членки на ЕУ, вклучувајќи ги и поразвиените транзициски земји, во процесот на интеграција во ЕУ и подоцна во ЕМУ. Сигурен сум дека земјите на Југоисточна Европа ќе можат многу да научат, и во смисла на успешните стратегии и чекори, и во смисла на грешките коишто треба да се избегнат. Исто така, сигурен сум дека нашиот капацитет како централни банки за успешно справување со предизвиците на побрзо приближување кон ЕУ и ЕМУ ќе се зголеми со оваа и со слични конференции. Високиот квалитет на презентерите и

гостите и разношесто на нивните полиња на работа ме прави оптимист дека ќе имаме плодотворна Конференција, која ќе ги збогати нашите сознанија со нови искуства. Ви посакувам успешна работа на Конференцијата, а на претставниците од странство пријатен престој во Македонија.

Ви благодарам на вниманието!